

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Feltétl. szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.
Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Még egyszer az egyházi szertartásról.

Lapunknak egyik legutóbbi számában igen figyelemre méltó cikket írt egyházunk liturgikus cselekményeiről Bierbrunner Gusztáv ókéri lelkész úr. Czikke feltétlenül elismerést érdemel nem csupán azért, mert írójának széles körű ismereteiről tesz bizonyosságot, mert alaposan van megírva, hanem főleg azért, mert egy felette aktuális s a közegyházat érdeklő tárgyról szól.

Már a dunántúli evang. egyházkerületnek f. évi közgyűléséről írott referációmiban is kifejezést adtam ama véleményemnek, hogy az a vita, a mely a dunántúli ev. kerületi lelkészegylet előtt oly hevesen folyt le „egyházunk liturgikus cselekményeinek egysége“ felett — egy, az egész „közegyházat érdeklő kérdést“ tárgyalt. Ez állításom most bebizonyítást nyert Bierbrunnernek alapos cikkével. Nem is céлом azért már most annak bizonyítása, hogy ez csakugyan „közérdekű kérdés,“ erről Bierbrunner alaposan meggyőzhetett mindenkit történeti idézéseivel s a tényleges állapotokra való célzásaival.

Hogy mégis hozzá szölok ezen kérdéshez, azt éppen azért teszem, mert ezt igen fontosnak találom s mert szükségesnek látom, hogy ez a felszínen maradjon s minél szélesebb körű megvilágítást nyerjen. Igaz, hogy én magam teljesen osztom Bierbrunner cikkének elveit, mind a mellett azt hiszem, nem végeznek felesleges munkát, ha mégis néhány szót ejtek e fontos tárgyról. Czikkemmel talán sikerül másokat is, az ellenkező véleményen levők közül — szólásra bírni, őket a vitába vonni, álláspontjuk megindokolására készíteni — szóval a kérdést, felszínen tartani, tisztázni s ezzel tulajdonképeni céloimat, elérni.

Mert vannak olyanok is, nem is kevesen, a

kik a liturgikus jellegű egyházi szertartásokban nem kívánják az egységet, sőt ezt határozottan elítélik.

Elítélik ezt, sőt minden olyan irányú törekvést, a melynek célja ezen egységnek érvényesítése — a leghatározottabban visszautasítanak.

Mielőtt ezen felette fontos kérdésnek tárgyalásába fognánk, hangsúlyozandónak vélem én magam is, hogy ez egységre való törekvést nem szabad a túlságba vinni s például a tót vagy német liturgiának egyes részeit rá akarni oktroyálni a puritánsághoz ragaszkodó magyar egyházakra. Bizonyos tekintetek feltétlenül szem előtt tartandók.

Ámde viszont ép ezeknek a „bizonyos tekinteteknek“ folytonos hangsúlyozásával nem lehet és nem szabad az egész nagyon is életre való, szükséges mozgalmat már csirájában elnyomni. Mert ugyan mit is lehet és szokás felhozni az egyházi szertartások egységre emelése ellen?

Felhozzák ellene, hogy az egységre való törekvés, mint minden uniformizálás — csak nyűg a lelkészen s korlátozza azt az ő személyes szabadságában. Ez az első ellenvetés. A második, hogy az egységes liturgiának esetleges életbe léptetése ellenkezik a protestáns egyháznak autonómiájával. A harmadik, legerősebbnek látszó ellenvetés pedig az, mely azt mondja, hogy liturgiát „mondva csinálni“ nem lehet, mert az magától lesz, a szükség folytán az idők teljességével támad, tökéletesbül, ezért minden erőszakos újítás, mint a protestantismusnak életével: a szabad fejlődéssel ellenkező, feltétlenül perhorreskálandó.

Megérdemlik ez ellenvetések, hogy velük foglalkozunk s a körjük csoportosuló nézeteiket tisztázzuk.

Az első ellenvetés az, hogy a liturgikus

egység a lelkész szabadságát korlátozza. Nem tudom, hogy azok, kik erre szeretnek hivatkozni: mit értenek e szabadság alatt? Mert ez elvégre is korlátlan nem lehet, valahol határának kell lennie. Mindent a lelkész belátására, tetszésére bízni, ez már nem szabadság lenne, hanem szabadosság, önkény. Ez tehát nem argumentum

A második kifogás az autonomiára való hivatkozással száll szembe az egység ellen. Nem lehet rákényszeríteni az egyházakra semmit az ő akaratak ellenére, ez — úgymond — az autonómián csorbát ejtene. Ez oly fegyver az ellentábor kezében, a mely visszafelé sül. Én pedig éppen azt merem állítani, hogy „az egyház,” mint ilyen, éppen az ő autonómiájában rejltő hatalmánál, jogánál fogva ezen „belső ügyekben in sacris” teljesen jogosan, szabadon intézkedik. Az e fajta érveléssel a legkönnyebb lenne minden egyházi törvényt, intézményt, megobstruálni. Ilyen fegyvert ne vegyenek kézbe. Ez visszafelé sül. Különbén ez az ellenvetés lényegileg ugyanaz mint az első. A szabadság s az autonómia zászlója alatt szabadosságra, önkényre szeretnének szert tenni.

A harmadik ellenvetés, a protestantizmus életelvével: a szabad fejlődéssel mondja ellenkezőnek az egységes liturgiának megállapítására irányuló törekvést. Nem lehet liturgiát csinálni, gyártani s a már meglevő történeti multtal birót — elvetni. Helyes az ellenvetés. Liturgiát ne is csináljon nekünk senki sem. Van a mi egyházunknak liturgiája. A baj csak az, hogy ez nem egységes. Igen jól mondja Hüffel Lajos az ő gyakorlati theologiai „kézi könyvében”: egyházi szertartásaink sem gyökeres átalakítást sem újakkal való szaporitást, hanem csak egyöntetű és helyes alkalmazást igényelnek. Nos, mi is csak ennek szükségét érezzük, s nem akarunk erőszakos újítást. Legyen egység, egyöntetű eljárás külön a tót, a német s a magyar egyházakban. A ki ez ellen lép sorompóba és csupa „má' mög” pártiságból e törekvésnek ellene áll — az valóban beleesett a protestantizmus életelvével legellentétebb hibába: a stabilismusba.

Egyházi szertartásainkban feltétlenül egyöntetű eljárást kell alkalmazni — és pedig az egész honi ev. egyházban. Tegye az ügyet magáévá legközelebb a püspöki konferencia s majd az

egyetemes egyház is. Mi dunántúliak már bizottság elé utaltuk az ügyet s nyugodtan várjuk ennek javaslatát, mert Poszvék Sándor b. elnök az ő nagy történeti tudásával és finom tapintatával bizonyosan szerencsésen oldja meg ezen felette fontos kérdést.

(Gergelyi)

MOHÁCSY LAJOS

Alakítsunk belmissziói egyletet.

Általános a panasz mai nap hogy régi ellenségünk tör ellenünk, hogy nagy a mi veszteségünk a vegyes házasságoknál, hogy pusztulunk s fogyunk. S valóban, ha évről-évre látjuk a statisztikai hivatal kiadványait, melyben feltünteti, hogy mennyi házasság köttetik meg, s mely egyház veszít s melyik nyer, úgy nagyok a számok, a melyek a mi veszteségeinket mutatják. Fájdalmasan jajdul fel szívünk, látva veszteségeinket, látva hitünk cselédeinek gyengeségeit, a kik az apák drága vérén megszerzett s hiven megőrzött hitőket oly könnyen eladják meggondolás nélkül, elhallgattatják lelkiismeretüket s Isten ítéletétől sem félnek. Feljajdul lelkünk, hogy a virágzó s életerős evangélikus egyház miképen megy a lejtőn lefelé, miképen ássák annak alapjait alá maguk az egyház tagjai.

Ha valamikor, úgy ma ébren kell lennie az evangélikus lelkipásztornak, ha valamikor úgy ma kell gondozni a hiveket s megmenteni őket a hit-hagyástól, megtartani őket apáik hitében. Hogy ezt megtehessek, a cura pastoralisra nagy gondot kell fordítani, nagy gondot kell fordítani a belmisszióra.

Gyűléseinken, legyenek azok egyházmegyeiek, kerületi vagy egyetemesek, mindenütt folyik erről tanácskozás, keressük az utat és módot, miképen menthetnők meg egyházunkat s annak tagjait a végveszedelemtől; miképen erősíthetnők hitünk cselédeit. A szónál szebb a tett, a példa, lépünk a cselekvés terére.

Nézzük a római katolikus egyházat, s annak nagy erejét abban látjuk, hogy minden utat s módot — habár az meg nem engedhető is — felhasznál, hogy hiveinek számát növelje s szaporítsa. Népies olvasmányokkal elárasztja nemcsak hiveit, hanem a más felekezetűeket is; a szent István és szent László stb. társulatok segítségével olcsó vallásos lapokat ad ki, sőt különösen az idegen vallásuakat, különösen a diasporában élő szegényebbeket azzal támogatja, hogy gyermekeiket ingyen tanítja iskoláiban, könyvekkel, ruhával ellátja s ez által megnyeri őket a róm kath. vallás számára. S a szegény nép a nyomor hatása alatt felhasználja az alkalmat, hogy terhén könnyítsen

gyermekait szívesen adja át a róm. katolikus egyháznak. S így pusztulunk és veszünk, s különösen a diasporában pusztulnak hiveink. Mint balassagyarmati káplán lejárván Ipolyságra tanítani a vallást, figyelmeztetve lettem egy fentemlített esetre. A szülők mindegyike evangélikus lévén, gyermekek mégis katolikus vallásban neveltetett s már katolikus gyónásnál is volt. Ezt megtudva, a szülőket kérdeztem: miért tették ezt. Az asszony sirva mondotta: Kérem tisztelendő úr, szegény vagyok, a napi munkából csak hogy megélünk, messze van az evangélikus tisztelendő úr, itt meg gyermekeimet ingyen keresztelik, ingyen tanítják s könyveket s ruhát is kapok gyermekem számára, hát, hogy legyen ezért katolikus, mert ha ez nem volna, úgy gyermekem rongyosan volna kénytelen járni . . . Ehez több hasonló példát találunk.

Lépjünk a cselekvés terére. Alakítsunk egy belmissziói egyesületet, hozzuk össze filléreinket a közegyház oltárára, s akkor megmenthetjük hiveinket s egyházunkat a végveszedelemtől Alakítsunk belmissziói egyesületet, melynek célja legyen énekes- és imakönyvek, a szentírás s egyéb vallásos iratok terjesztése a ha a szükség kívánja, ingyen, vagy nagyon olcsó pénzen való szétosztása. Ott vannak a Luther-társaság a Zpevník és Tranoscius kiadványai, németajkú hiveink között lehetne Németthonból olcsó pénzen beszerezni az iratokat. Iskolás gyermekeink között terjesszük a hitelesítő iratokat, hogy gyenge s zsenge korokban jól megösmérjék hitőket, s annak tanítását. Évről-évre kiosztanók ezen iratokat a gyermekek között s ők mindig új és új dolgokat tanulnának, egyházunk tanát, történetét jól megösmernék s az egyháznak jó és hithű hivei lennének. A confirmáció alkalmával lehetne a confirmandusok között kiosztani énekes s imakönyveket, újtestamentomot, hogy szemök előtt legyen Krisztus Urunk tanítása: Vigyázatok és imádkoztatok, hogy kísértetbe ne esetek, mert jóllehet a lélek kész, de a test erőtelensé (Máté ev 26, 41) Ez megóvna, ha lelki gyönyörrel foglalkoznának az ima és énekeskönyv s újtestamentom olvasásával. A bajoktól, lelküket szívöket nemesítené s hitőket, melynek alapja az Úr Jézus Krisztus, erősítené. A házasságkötés alkalmával kioszthatnók a hiveknek a szentírást, a mint az szokásban van Németországban az ú n. „Fraubibel,“ lelkőkre kötvén Krisztus Urunk eme tanítását: Tudakoztatok az Írásokat, mert nektek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek vagyon, — és azok, a melyek én rólam bizonyosságot tesznek (János ev. 5, 39) — figyelmeztetvén őket Pál apostol azon intésére: A Krisztusnak beszéde lakozzék ti bennetek bőséggel, minden bölcsességgel tanítván és intvén egymást ti magatok között psalmusokkal, dicséretekkel és lelki énekekkel; nagy kedvvel énekelvén a ti szívetekben az Úrnak (Kolosse 3, 16.) Ez volna

egyik módja a hivek között a hitbéli erősítésnek, a vallásos tudat és érzet felélesztésének.

De ez nem elegendő. Hol van még a vallás-tanítás a diasporában. Erre is nagy súlyt kell fektetnünk. Hány diasporai növendék van, szegény gyermek, a ki a fentebb említett okoknál fogva katolikus iskolába jár. S ha jön confirmatiohoz, katolikus iskolába járván, azon egyház tanítását ösmeri, azon egyház imáit tudja, saját vallását nem ösmeri, s azon 6 hét nagyon kevés, hogy alaposan megtanulja egyháza tanát. Ezek gondozására nagy súlyt kellene fordítani s segítségére lenni a diasporában munkálkodó lelkészeknek. Lásuk el a gyermekeket iskolai tankönyvekkel s ha lehet ruhával is a szegényebbeket. Pénzünk nincs, az államsegélyt administrationalis s egyéb célokra fordítjuk, s ezért szükséges a belmissziói egyesület megalapítása. Ha ezt megalapítjuk, úgy segíthetjük a nagy diasporát gondozó lelkészeket anyagilag is. Egy lelkész-testvértől hallottam, a ki nagy diasporával rendelkezik s betegsége s előrehaladott kora miatt azt maga nem gondolhatja, azt az ajánlatot tette a felettes hatóságának, hogy ő hajlandó a diaspora gondozása céljából a káplánjának teljes ellátást, lakást s fuvart adni, hogy diasporája gondozva legyen rendszeresen, s csak azt kérte, hogy a vallás-tanításra fordítandó összegből adjanak neki bizonyos összeget a káplántartásra, — s nem kapott semmit. Így a jó szándék csak szándék maradt, tette nem valósult meg soha, mert nem congruás lelkész lévén, a congruában kiutalt kápláni díjból nem kaphatott semmit. Ennek rendbehozása végett szükség volna a belmissziói egyesület megalakítása.

A diasporai hivek gondozása céljából a missziói lelkészi állások rendezése nagyon szükséges volna, s ez is a belmissziói egyesület egyik legfontosabb teendői közé tartozna. Az egyes nagyobb s a lelkészi hivataltól távol eső diasporában missziói lelkészt kellene alkalmazni, a ki kijárván a diasporában felkeresné hiveit s gondoskodna lelki szükségükről, hirdetné nekik Isten igéjét, s kiosztaná az Úr szent vacsoráját. A négy püspök mellett alkalmazott missziói lelkész kevés a diasporák gondozására. A diasporában lakó missziói lelkészi állásokat congruával lehetne kiegészíteni a törvény szabta minimumig, s a belmissziói alaptól nekik segélyt adni. S akkor a nagy diasporában lakó hiveink, a kik a mostani viszonyok között messze vannak az anyaegyháztól, vagy a kik talán a nagy távolság miatt még saját egyházuk lelkészét sohasem látták, s talán az evangéliumi istentiszteleten soha részt nem vettek, annak tudatában, hogy lelkészüket felkeresi őket, hogy ők elmehetnek az evang. istentiszteletre, hitükhöz jobban ragaszkodnának, s nagyobb lelképásztori gondozásban részesülnének, mint részesülnek ma. S

akkor a diasporai hívek nem lennének teljesen a román. kath. papság kezében.

Összegezve a fentebb mondottakat, szükségét látja mindenki a belmissiói egyletnek, s annak megalakítását. A dologban azonban a legnehezebb a pénzkérdés, az alap megteremtése. De kérem minden egyházat szerető evangélikust, vajjon nem lehetne-e egy kis jóakarattal s egy kis ügybuzgalommal ezt megteremtteni? Nem lehetne-e csekély áldozat hozatallal a belmissió oltárára néhány fillért áldozni. Hány jótékonyági intézmény, árvaház stb létesült ily alapon A Luther-társaság, a Theol Oulhon kis alapon indult meg, s ma virágzó intézmény mind a kettő A belmissiói egyletet is meglehetne alapítani, ha neki látnánk a dolognak, s ha csak egy eszme lebegne szemeink előtt: az Isten országának terjesztése. Meglehetne alapítani a belmissiói egyletet, mert hiszen él híveinkben az a tudat, hogy vagyunk fekvő birtokunk nincsen, csak áldozatra kész szívünk, s Istenbe vetett hitünk. Él lelkünkben az a tudat, hogy önmagunk vagyunk kénytelenek önmagunkat fenntartani, ha élni akarunk S ha eddig áldoztunk az egyház céljaira, áldozunk továbbra is, s egy csekélységet adjunk a belmissiói egyletnek s mozdítsuk elő Istenországának a terjesztését és felvirágzását.

A mi már most az anyagi dolgokat illeti, szerény véleményem és nézetem szerint a belmissiói egyesület s annak pénzalapja következőképpen lenne megalapítható. Lenne tagsági díj és pedig 2 kor., 1 kor. és 50 filléres. Csekélység egy évben, de meglátjuk a számadatokból, hogy a kis mustármag terebélyes fává nőné ki magát. Számíthatnánk arra, hogy egyházaink, lelkészeink felügyelőink, tanítóink, s egyháztagjaink nem vonnák ki magukat a jótékony egyletből. A tagok száma tekintve a csekély tagdíjat körülbelül ekként állana:

1. Egyházak	650
2. Lelkészek	650
3. Felügyelők	700
4. Tanítók	1500
5. Más tagok	4000

Összesen: 7500 tag.

Már most osszuk fel a tagok számát a tagsági díjak 3 sorozatába és pedig:

2 korona tagdíjat fizetne

1. 650 egyház	1300 korona
2. 300 lelkész	600 „
3. 700 felügyelő	1400 „
4. 500 tanító	1000 „
5. 1000 tag	2000 „

Összesen: 6300 korona

1 korona tagdíjat fizetne

1. 350 lelkész	350 korona
2. 500 tanító	500 „

3. 1000 tag	1000 „
Összesen:	1850 korona

50 filléres tagdíjat fizetne

1. 500 tanító	250 korona
2. 2000 tag	1000 „

Összesen: 1250 korona

Ezek alapján tehát évenként a belmissiói egyesület jövedelme s bevétele lenne

2 koronás tagdíjból	6300 korona
1 koronás tagdíjból	1850 „
50 filléres tagdíjból	1250 „

Összesen: 9400 korona.

Ezen alaphoz járulhatna még évenként a külmissióra küldendő összeg fele, a mely legalább is évenként 1000 kor. összeget tenne ki, s a melyre nagy szükségünk van, hogy bajainkon segítsünk.

A mi már most az alap megteremtését illeti a következő mód lenne választandó. A 9400 korona jövedelem fel lenne osztva két részre és pedig az egyik fele 4700 korona tőkésítettetne, a másik fele pedig fordíttatna belmissiói célokra. — Ezen 4700 koronához hozzájárulna a külmissióból 1000 korona, összesen tőkésítve lenne évente 5700 korona. Már mostan, ha az 5700 korona tőkét takarékpénztárba tennénk s azt 4% mellett 10 éven át kamatoztatnánk kamatos kamatra s minden évben 4700 koronát hozzátennénk, úgy ezen összeg 10 év múlva körülbelül 73,000 koronára rugna fel. Ennek kamatja évenként lenne 2900 korona s hozzájárulna még a 11-ik évtől a 9400 korona évi díj, ekkor lenne minden esztendőben 11,300 korona belmissiói célra fordítható összeg, a mely összeggel nagyon lendítenénk a belmissió ügyén s nagy segítségére lehetnénk a lelkészeknek a cura pastoralisban, előmozdítanánk az Isten országának terjesztését. S érdeme, dicsérete lenne az evangélikus híveknek, hogy önmaguk erejéből megteremtve az alapot, áldozatot hoztak az egyház oltárára s az el-lenség útjába akadályt gördítenék, erejét gyengítenék.

A mi már most a kezelést illeti, azt a lehető legegyszerűbb alapra kellene fektetni, nehogy a kiadása az egyletnek nagy legyen. — Az egyetemes egyházat vagy a püspöki kart kellene felkérni a belmissiói szükségletek nyilvántartásával s a dolgok vezetésével. A pénzt a lelkészek gyűjtenék össze s a főesperesi hivatalok útján lenne beküldendő az egyetemes egyházi pénztárba.

Munkálkodjunk míg nappal vagyon, áldozunk a közegyház céljaira s Isten áldása velünk.

HAJDÚ LAJOS,
jbáti lelkész.

Az istentiszteleteknél való szenténeklés fontossága.

A keresztyén ág. hitv. ev. egyházunk istentiszteleténél és szolgálatánál legfontosabb és legmagasztosabb részét képezi, minden kétségen kívül az áhitatos szenténeklés. Az áhitatos szentének hanghullámain a gyülekezet híveinek lelke és szíve emelkedik e világ gyarlóságaiból, a mindennapi gondok, terhek és bajok alól a magasságbeli Ur Istenünkhöz, a kinek egyedül legyen dicsőség és tisztesség.

Midőn tehát egyházunk magyar énekeskönyv szerkesztés és kiadása ügyében fáradozik és annak szükségét, célszerűségét, helyességét és jóra való ságát, a mai kor magasabb nyelvi, irályi, költői kultúra igényeinek megfelelőleg szaklapjainkban, annyi — igaz mű és szakértelemmel s nagy tudással — hozzá szóló cikkeiben megvitatja: nem lesz talán felesleges sem a tárgytól eltérő, egyidejűleg a közfigyelmet az istentisztelet és szolgálatunknál való áhitatos szenténeklés tényleges gyakorlatára is irányítani — összehasonlítván, hajdan kori szenténeklésben való buzgólkodásnak kultiválását a mai kor lanyhaságával, a mely arra enged sajnós következtetést vonni, hogy habár a szent énekes könyvekben jelenleg sincs hiányunk: mégis a szenténeklés kultiválása akár magánegyéneknél, akár családi körökben, akár nyilvános isteni szolgálatoknál, kiháló félben látszik lenni.

Ha tehát a vallásos élet, a vallásosság, az isteni félelem, a kegyes keresztyéni élet, a kegyesség, jámborság és hasonló keresztyénes szép erények, népünkél hanyatló félben vannak, — a mint erről gyakran lehet hallani érzékeny panaszokat, — annak okát nem a vallásos könyveink hiányában kell keresnünk, mert azok hála az égnek, még mai napság is elég bőséges számmal vannak, hanem abban, hogy ezeket a vallásos könyveket céltudatosan nem használják. mestergerendán hevertetvén őket, ha a vallásosságban való kor, lanyhaságának engedjük magunkat át, a mely lanyhaság sajnós a mi egyházunkat is látszik befolyásolni.

A mai kor a világ gyarló okossága, modern bösekedése s tetszetős tudakossága befolyása alatt; a testi élet anyagi érdekeiért, gyönyörűsége s élvezeteiért való túlságos szorgalmatoskodása, eltévelyítettek elődeink és apáink által gyakorolt igazi isteni szolgálattól; elhagytuk az istentiszteleteknél apáink által tanusított buzgóságot és áhitatosságot, a magasztos szent éneklést sok egyes gyülekezeteknél engedjük lezállítani nagyon is kisszerű csekélységre, pedig köznépünk, különösen szent éneklésben keresi és fejezi ki vallásos buzgólkodását. Szóval mai napság az istentisztelet és szolgálat a vallásgyakorlatunk e fon-

tos tényezője csak igen halvány képe annak a világokat alkotó, fenntartó és gondviselő igazságnak, hogy van Isten a felhők felett.

Igen is van Isten a ki így szólott egykor Mózséshez 5 könyv 31 részben: Ime te elnyugszol a te atyáiddal egyetemben (14). A nép meg elhagy engemet (16). Én is elhagyom őtet és elrejttem az én orcámat előle (17) hogy az idegen Istenek után hajlott (18). Most annak okáért irjatók meg magatoknak az éneket és tanítsd meg arra Izrael fiait és adjad azt szájukba, hogy legyen az ének nekem biznyságul. — Igen is van Isten a ki sokféleképen szólott régen az atyáknak a próféták által: ez utolsó időkben szólott nekünk az ő fia által (zsid. 1. 1) ekképpen: Keressétek először az Istennek országát és annak igazságát (Mát. 6, 33.) azért valamikor egybegyűlők, némelyek közületek dicséretre való éneke van, tudománya van, nyelvekkel való szólásnak ajándéka van, isteni jelentése van, magyarázásra való ajándéka van — mindenek épülésre legyenek (I. Kor. 14, 26) vagy pedig szólván ti magatok között éneklések és isteni dicséretetek által és lelki énekek által, énekelvén és dicséretet mondván az Úrnak szívetekben (Efez. 5. 19).

Elég hathatósan szólottak, és szólnak ezen hatalmas szent igék, minden rendű és rangú egyházunk híveinek szívéhez és lelkéhez mégis úgy látszik, hogy csak hallgatói vagyunk e szent íréknek és nem cselekvői, mert elhagytuk tűnni egykori vallásosabb időszaknak áhitatos istenes buzgólkodásait, a melyek az Úr Istennek dicsőítésére és a kegyeletes kornak dicséretére váltak. A mikor az anyák még alig dadogni tudó kis gyermeknek szívet és lelkecskét minden nap: Az Atyának, Fiúnak és Szentlélek Istennek tanításával szentelte meg. Elhanyatlott az a kor, a midőn az iskolába való gyermek „Mi atyánk“ és „Szívemet hozzád emelem életemnek atyja“ tudásával lépett az iskola falai közzé. Hová lett az az idő, a mikor családapa, vagy a ház gazdája reggelenként és estenként maga köré gyűjtvén házi vallásos buzgólkodással szentelték meg, mi szent éneklés és áhitatos imákban egy szível és akarrattal történt? Mivé fejlődött az a kegyelet és a tiszteletre méltó szokás, a mikor mind az egyházi, mind községi előljáróság azon voltak, sőt azt tényleg teljesítették is, hogy Vasárnap, Ünnepek illő megünneplése és megszentelése méltó legyen az Ur Istentől reánk hagyott ünnepléséhez. Azért szombat vagy ünnepnapot megelőző nap délutánján összerendezték a köznapi testi munkától a község hívő embereit, a kik a harangszó után az Isten szentegyházába gyűltek, hogy ott a buzgó szent éneklés és áhitatos imádságok által a bekövetkező vasárnap vagy ünnepnap méltó ünnepléséhez előkészíttessenek.

Mivé változott a lelki atyának, mint jó pástornak az a kegyeletes gondviselése, a midőn oldala mellé véve munkatársát, az iskola rektorát, az egyház gondnokát, egyházfit és egynehány iskolából való énekes gyerekeket, ünnepek idején az egyházaknak családjaikat meglátogatván, mindeket házi isteniszteletet végezvén, kegyes beszédek, tanácsadások, vigasztalások által a családnak épülésére és oktatására szolgáltak. Mily épületes s közművelődésre szolgáló szép cselekmény volt az is, a midőn mind a két nemű fiatalok szentháromság vasárnapokon délutáni istenisztelet alkalmával, szent beszéd után, a gyülekezet előtt, vallásban való úgynevezett Katechizációra összegyűlvén, a vallásban, éneklésben s imádságokban együttesen a meglett hivekkel együtt művelődtek vagy pedig adventi, böjti estéken az egyház iskolájában összejövének, szintén a vallásban egyes cikkelyeinek felolvasása, magyarázása által és szent énekek éneklésében gyakoroltattak. Mind ez alkonyatra szállt és álmokképpé vált, és a hol talán fenn is állana még, az is a múltban teljesített vallás gyakorlatunknak és kegyes vallásos életünknek csak oly halvány és bágyadt képe, mint az alkonyatnak készülő napé.

Midőn tehát egyházunk az isteni gondviselés által új magyar énekes könyv kiadatásán buzgólkodik, vajha ezzel kapcsolatosan teljesülne az a reményünk is, hogy ezen Istennek tetsző mű által visszavarázsolhatnánk a múlt időben apáink által gyakorlott vallásosság, istenisztelet és szolgálat melletti áhitatos buzgóság is, hogy ezen könyv kiadásával és megjelenésével ne csak új vallásosabb idők és vallásosabb emberek is keletkezzenek, de a mi jó Istenünk, a kinek dicsőségére és dicséretére e mű kiadandó lesz, a Jézus Krisztus Urunk hite és Szentlélek ereje által egyesítene bennünket egy testté és erőssé tenne minket vallásunkhoz, egyházunkhoz való hűségben, szeretetben és buzgóságban, hogy így a mi atyáinktól reánk bízott, azt képesek legyünk fenntartani, minden eshető bajoktól megoltalmazni, megvédeni és tovább fejleszteni. Adná azt a mindenható Istenünk, hogy a megjelenendő könyv, ne csak egyes egyházak, kerületek énekeskönyve, de egész egyetemes egyházunk szenténeklésre való vezérvégyünk legyen, hogy e könyv szerint nemcsak gyakoroltassék, de tanítassék is az éneklés, az elemi iskoláink I-ső osztályától kezdve fölfelé, mindennemű iskoláink osztályain keresztül mindvégig. Ebben való cél elérésének sikeréért nem lenne felesleges, az énekeskönyvben foglalt énekeket a benne uralkodó dallamok szerint sorrendbe szedni és a régi Zsoltáros énekeskönyv módjára hangjegyekkel is ellátni. Így azután egyházunk mindennemű, rendű és rangu hivei, egyértelemmel egy szívet-szájjal fogják akár egyesek, akár családok és gyülekezetek, vallásuk gyakorlatának

és vallásos életüknek, legkitünőbb tanúbizonyságait adni és az Úr Istenüket akár magán, akár nyilvános istenisztelet alkalmával magasztos fennkölt éneklés által dicsőíteni és dicsézni a szentírás e buzdító szavai szerint: „A Krisztus beszéde lakozzék ti bennetek bőséggel minden bölcseséggel: tanítván és intvén egymást ti magatok között Zsoltárokkal, dicséretekkel és lelki énekekkel, nagy kedvvel énekelvén a ti szívetekben az Urnak.“ (Kolos. 3, 16.)

MICSIKAY PÁL.
nyug. tan.

Ének.

Dallam; Mint a szép hives patakra.
A Grádual 450 számú régi ének után újrairta Sántha Károly.

Csak siralom és fájdalom,
Keresztyének, életünk;
Nincs itt igaz nyugodalom,
Csak ha mennybe érhetünk.
Ételünk és italunk
Siralom, míg itt vagyunk;
Éltemet ha meggondolom,
Nem más az, mint csak siralom.

E világra születésünk
Siralomnál nem egyéb;
Bár rövid csak itt ösvényünk,
Lábunk száz tövisre lép.
Sirunk éltünk hajnalán,
Sirunk ennek alkonyán;
Könny ragyog bölcsőn s koporsón —
E világon ez a sorsom.

Szemeinkről a búbanat
Csak siralmat ereget;
A napfény alig hogy támad,
Már beborul szép eged
Most a bűnnek terhe nyom,
Majd meg súlyos fájdalom;
Siralomban hervad orcád,
Míg megnyilik a mennyország.

Az árvának és özvegynek
Siralom a sorsa itt;
Az igazak mit szenvednek,
A míg végórájuk út!
Földön nincs annyi göröngy,
Tenger mélyén drága gyöngy,
Mint a hány könnyet elsirunk,
Míg befogad néma sirunk

Óh édes könyhullatásom,
Öröm-forrás vagy nékem;
E siralmas bújdosásom
Te vagy én ékességem.
Ki könnyei vet itt alatt,
Lelki örömmel arat;
Ő nagy sok siralma végre,
El változik dicsőségre;

BELFÖLD.

Meghívás. Magyarhoni ágostai hitv. evangélikus egyházunk egyetemes közgyűlését 1903. évi november havának 11. napjára, délelőtti 10 órára, a gyűlést megelőző értekezletet pedig f. é. november havának 10-ik napjára, esti 6 órára, a pesti evang. egyház épületébe tűzzük ki. Az egyházkerületeket fölkérjük, hogy az egyetemes gyűlésre képviselőket válasszanak és az egyházi alkotmány 148. §-értelmében az egyetemes egyházi közgyűlésre annak összes jogosult tagjait tisztelettel meghívjuk. — Kelt Acsán és Balassa Gyarmaton, 1903. évi július hó 24-ik napján. Br. Prónay Dezső, m. k. egyetemes felügyelő. Dr. Baltik Frigyes, m. k. püspök. Az egyetemes gyűlés fontosabb tárgyai: Egyetemes felügyelői jelentés. Miniszteri leiratok. A horváth-szlavon országos kormány leirata. A két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekre nézve kiküldött bizottság jelentése. A pénzügyi bizottság jelentése. Egyetemes pénztári számadás. Az egyetemes egyház költségvetése. Javaslat a közalap jövedelmének felosztásáról. A teológiai akadémiai nagybizottság jelentése. A tanügyi bizottság jelentése. Az alkotmány és jogügyi bizottság jelentése. Az 1902. évi egyetemes gyűlés jegyzőkönyvének intézkedést igénylő pontjai. Az egyházkerületek fölterjesztései. Indítványok.

A nógrádi ag. hitv. ev. esperesség július 15 és 16-án Losoncban az ev. templomban tartotta meg az idei közgyűlését Beniczky Árpád esp. felügyelő és Vladár Miksa főesperes elnöklété alatt.

Sajnos erről a gyűlésről és el lehet mondani, a mi már e lapok hasábjain is fel volt panaszolva hogy az nem volt közgyűlés, hanem csak a kiválasztottak brillírozása, a kik miatt más közönséges halandó szóhoz sem jutott, de sokszor nem is engedik. A gyűlés bár csak d. e. 9 óra után, tehát elég későn, még is csak korán kezdődött, úgy hogy mi alsónógrádiak a kik a reggeli vonattal jöttünk Losoncra a nt. főesperes úr megnyitó beszédjéből nem hallottunk semmit. Ugy értesülünk, hogy az mint rendesen igen szép, tartalmas, szívből eredő s szívhez szóló volt, s hogy azt a rossz akusztikájú templomban, hála a főesperes úr erőteljes hangjának még azok is hallották, a kik a zöld asztaltól valamivel távolabb foglaltak helyet. Elhatározta a közgyűlés, hogy ezentúl a különféle segélyekért beérkező folyamodványok teletti, hogy t. i. mily sorrendben terjesztessenek fel a kerületi közgyűléshez, egy bizottság fog határozni. Ez helyes. De ha azt akarjuk, hogy e bizottság helyes munkát végezzen, tárgyilagosan járjon el, akkor e munkával nem a gyűlés napján, hanem már jóval előbb kell megbízni, — mert bizony egynéhány tucat

folyamodványt helyesen megítélni és megbírálni egy félóra alatt nem lehet, — azután pedig olyanokból kell állania, a kik semmiféle tekintetben érdekelve nincsenek, mert hiába, minden szentnek magafelé hajlik a keze. A lelkészársak egy része már hosszabb idő óta küzd a mellett, hogy a kerületi közgyűlésre megbízólevéllel való kiküldetés ne legyen egynéhány ember monopoliuma, hanem mint más esperességekben ha nem is betűrendes sorrendben, de még sem mindég ugyanazok küldessenek ki megbízólevéllel a kerületi közgyűlésre. Ezt azonban most sem sikerült keresztül vinni. Miért? Lehet azért, mert a mint erre vonatkozólag egy úri ember nyilatkozott, a kerületi közgyűlésen sokszor megtörténik hogy jkönyvi pontot kell hirtelen szerkeszteni, oly embereket kell tehát oda kiküldeni, a kik ilyesmire képesek. Szép véleménynel bír, az esperességbeli papságról. Ugy gondolom azonban, hogy az egész csak pénz kérdés, azok a kik már megszokták a pozsonyi levegőt annyira önzők, hogy nem tudnak lemondani mások javára a napidijakról,

Szomorúan tapasztaljuk, hogy az úri osztály — tisztelet a kivételnek, — sehogyan sem tud beletörődni az egyházi adózásba s nem egynek az ajkáról, pedig sokszor csak egynéhány koronáról van szó, oly nyilatkozatok hangzottak el, a melyek bizony nem éppen biztatók a jövőre nézve. Ezzel szemben annál kellemesebben lepte meg a közgyűlést Rakóczi István felügyelő indítványa, a ki is áthatva az egyház iránti szeretet által s tudva azt, hogy a tót néppel a magyarnyelvű istentiszteletet csak is úgy lehet megkedveltetni, hogy ha az, úgy magát a szertartást mint a használandó könyveket illetőleg is, a tótnyelvű istentisztelethez mindenben hasonlónvá tétetik, azt indítványozta, hogy a kiadandó magyar énekes könyv a nép által annyira kedvelt Transzszcius lehető átdolgozása legyen s annak beosztását is tartsa meg.

A közgyűlés a püspöki nyugdíjajavaslatot elvetette, a gymnáziumi rendtartást az előadó által ajánlt módosításokkal elfogadta.

Végül Morgócz József losonci lelkész indítványára elhatározott, hogy a felsőmagyarországi Közművelődési Egyesület által november hó 15 Lónyabányán az 1849-ik évben hazafiasságáért halálra üldözött Lőrincsik Sámuel ev lelkész sirjánál rendezendő ünnepélyen testületileg részt vesz s siremlékére gyűjtést fog rendezni.

Július 16-án reggel 8 órakor volt a gyámintézeti közgyűlés, a hol báró Buttler Ervin esp. másodfelügyelő és Hok János alesperes elnökölték.

A közgyűlést megelőzőleg reggel 7 órakor tartatott meg a szokásos gyámintézeti reggeli könyörgés. Ezt vagy egészen be kellene szüntetni,

vagy más időben, de akkor szentbeszéddel megtartani, mert bizony nem válik az esperesség dícséretére, hogy a templom ilyenkor csak úgy kong az ürességtől. Hiába, a közgyűlés tagjainak egy része bizonyára a sok hallgatásban kimerül, kifárad, pihenőre van szükségök. Örvedetes tudomásul szolgált a gyámintézeti pénztárnok abbéli jelentése, hogy a jószívű adakozók meg nem fogytak, bár Nógrádszenna még most sincs az adakozók között.

Az egyházmegyei gyámintézet ajándékát Mohora nyerte el, a 800 koronás szeretetadományra Szúpatak ajánlatott, mint olyan, a melynek temploma hatóságilag van bezárva.

ifj. Szlancsik Pál, ev. lelkész.

Ihászi Ihász Lajos kérelme. A dunántúli ág. h. ev. egyházkerület felügyelője, ki már eddig is oly sok jelét adta a közegyház iránti meleg érdeklődésének, szeretetének, legutóbb az egyházkerület előtt egy érdekes eszmét vetett fel, a mely általános tetszésre talált. Miután ezen kérelme, indítványa közérdekű, méltó, hogy egyetemes egyházunk lelkész-kara is tudomást vegyen róla. Az érdekes, életre való indítvány így szól:

„Egy kérésem van a nagyrabecsült lelkészi karunkhoz: Legyen szives mindegyik lelkész egy, úgynevezett kivándorlási könyvet vezetni, a melybe beírja kivándorló hiveinek korát, állapotát, foglalkozását és ha lehet azt is, hogy mennyi pénzt vitt magával? Mikor ment ki, hol kapott munkát, hogyan van odakünn sorsa? Mikor és mennyi pénzt küldött haza, mennyit egyházi célokra? Mikor jött haza s vett-e földet vagy házat megérkezése után?

Ha legény vagy leány ment ki: házas életre lépett-e Amerikában? s magyarral-e vagy idegenel? Avagy változatlan állapotban tért vissza? A kivándorlás miatt nem-e veszett el az egyházra nézve?

Igy azután nemsokára, kevés fáradsággal, de annál több ügyszeretettel: egy igen érdekes és nekünk értékes statisztikai mű készül, melyből igen sokat tanulhatunk s különösen azt tudjuk meg: mit vesztenek egyházközségeink? vagy nyernek a kivándorlás által?

Ennek folytán idővel, minden egyházközségnek megbecsülhetetlen történeti forrása lesz s a fő: ennek alapján a lelkész könnyen fenn tudja tartani az összeköttetést, idegenbe ment hivaival, melynek szükséges és hasznos voltát, már a múlt években fejtegettem.“

Mint értesülünk, máris vannak lelkészek, kik elhatározták, hogy ily könyvet vezetnek. Ezzel feltétlenül becses adatok birtokába juttatják egyházunkat.

Fürdői istenitisztelet a királyszületési napja alkalmából tartatott Barlangligetben Wéber S. főesperes lelkes, hazafias szónoklata és a közönség nagyrésztve mellett. A begyűjtött

offertórium az ev. kápolna alapja javára kitett 41 koronát. Az alap maga már meghaladja a 12.000 koronát.

Tanító választás. A szergényi ág. h. ev. gyülekezet f. augusztus hó 16-án Süss Arankát választotta meg a II-ik tanítói állásra.

Lelkész választási mozgalmak A sikátori ev. egyház lelkész választás előtt áll. A próbabeszédek most folynak. Legutóbb Horváth Sándor pápai ev. segéd lelkész volt kint Sikátoron. Beszédével annyira megnyerte a hívek tetszését, hogy egyhangú jelöltetése biztosnak látszik. Nagytázasony adminisztrátort fog kérni egy időre

Meghívó a Magyar Prot. Irodalmi Társaságnak Nagyváradon, 1903. évi szeptember 23. és 24. napjain tartandó VII. vándorgyűlésére. 1. Közgyűlés. Ideje: szeptember hó 23-án délután 5 óra. Helye: a vármegyeház nagyterme. Tárgyai: 1. Megnyitás, üdvözlések, alakulás. 2. Felolvasás az ifjúság keresztyén gondozásáról. Tartja Szilassy Aladár közigazgatási bíró, társulati választmányi tag. 3. Az igazgató választmány jelentése az 1902. évi számadások megvizsgálásáról. — Az 1903. és 1904. évi költségvetés megállapítása. — Jelentés a „Koszorú“ és a „Házi Kincstár“ 1902. évi forgalmáról. 4. Két alelnök választása az új alapszabályok értelmében. 5. Dr. Szabó Aladár és néhai Mitrovits Gyula vál. tagsági helyének betöltése. 6. Esetleges indítványok. Jegyzet: Közgyűlés előtt délután 4 órakor a vármegyeházban a monografiák tárgyában egyháztörténeti értekezlet tartatik, a melyre az érdeklődő társulati tagok tisztelettel meghívotnak.

II. Istenitisztelet. Ideje: szeptember 24-én délelőtt 9 óra. Helye: az ev. ref. egyház újárósi temploma. Imát mond: Draskóczy Lajos eperjesi ág. h. evang. lelkész. Beszédet tart: Dr. Baltház Dezső h.-szoboszlói ev. ref. lelkész. Az istenitisztelet végeztével adakozás a Társaság „Károli Gáspár alap“-jára, a melyből népszerű vallásérkölcsei iratok adatnak ki. Gyűjtők a templomi bejáratnál a nagyváradi prot. nőegyletek részéről e célra fölkért nők.

III. Diszütés. Ideje: szeptember 24. é. délelőtt 10 $\frac{1}{2}$ óra. Helye: az ág. h. evang. egyház új temploma. Tárgyai: 1. A Társaság üdvözlése az egyházi testületek részéről. Hegedűs Sándor társulati világi elnök válasza. 2. Felolvasás. A szocializmus és az egyház. Tartja gróf Tisza István orsz. képviselő, a Társaság választmányi tagja. 3. A Társaság működéséről. Titkári jelentés. Tartja Szóts Farkas theol. akad. tanár, a Társaság titkára. 4. Felolvasás. A szabadelvű egyházpolitika eredményei a XIX. században. Tartja dr. Ballagi Géza orsz. képviselő, a Társaság választmányi tagja. 5. Szálla alá poklokra. Költemény. Irtá és előadja dr. Hegedűs István egyetemi

tanár, a Társaság választmányi tagja. 6. Elnöki zárszó. Budapest, 1903. augusztus havában. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Elnöksége.

Figyelmeztetés. A Társaság tagjai részére a szokásos vasúti kedvezményt az idén is kieszközölte az Elnökség. Az igazolványok átvételéről, a jelentkezésről, az elszállásolásról s a gyűlést illető egyéb tudnivalókról a nagyváradi rendezőség fogja értesíteni a t. tagtársakat.

A Magyar Protestáns Társaság vagyoni kimutatása (1902. december 31-iki állapot) 1. A társaság általános tőkéje (új alapítványból 3000 K) 108 908 K. 33 f. 2. Károli-alap tőkéje 5202 K. 33 f. 3. Bibliai Lexicon 116 K. 98 f. 4. Szász. Domokos alapítvány 2398 K. 33 f. 5. Az 1902. évi monografia költségeire fenntartott összeg 3000 K. 6. 1902. évi kezelési főösszeg 1438 K. Összesen 121,063 K. 97 f. — **Hátralékok kimutatása.** (1902. december 31-iki állapot.) Pártfogó tagok kamataiban 100 K. Alapító tagok kamataiban 980 K. Rendes tagok tagsági díjaiban 7884 K. Pártoló tagok tagsági díjaiban 4728 K. Összesen 13,692 K.

Az egyetemes gyűlés f. évi november hó 11-ik s következő napjaiban lesz megtartva.

Kérelem. Tisztelettel kérem mindazon igen tisztelt hivatalokat és egyeseket, a kikhez a pápai református templom építése céljából sorsjegyeket küldöttünk, hogy a sorsjegyek árát szíveskedjenek minél előbb beküldeni. Ha pedig egyáltalán nem volnának hajlandók a sorsjegyeket megtartani, vagy valamelyik ismerősüknek átadni: akkor legyenek szivesek azokat visszaküldeni. A kikben azonban megvan a jó szándék sorsjegyeink értékesítésére, azok várhatnak a leszámolással szeptember hó végéig. Pápan, 1903. aug. 25

Kis József lelkész.

A pápa halála alkalmával bizonyos jelekből sokat lehet olvasni. A képviselőházban Apponyi Albert gróf az elnöki szekből szép beszédben emlegette föl az elhunyt pápa rendkívüli érdemeit. Hatása igaz és teljes képe kedvéért föl kellett volna említenie, hogy Spanyol és Franciaországban magok a r. katolikusok kergetik ki az országból a barátokat; hogy Magyarországon a felekezeti türelmeletenséget előbb nem ismert fokra szította a néppárt által, mely lényegében r. kath. felekezeti párt. A gyász jelölül 3 napi szünetet terveztek a képviselőház számára, de némely protestáns képviselők (fájdalom nem a hivatalos előkelő protestánsok!) közbelépésére megelégedtek 10 percz szünettel. Mi köze a pápa halálához a magyar törvényhozásnak? Ünnepeleljék a r. katolikusok, amint nekik tetszik, de a felekezeti érdekeket ne vigye be senki a törvényhozásba. Gondoljuk el, megtörténhetett volna, ez a jelenet Szilágyi Dezső elnöksége alatt? Még jellemzőbb az az eset, hogy a halotti gyászmisén

a „hivatalos“ istentiszteleten a kormány tagjai közül megjelentek Wlassich Gyula, Darányi Ignác, Lang Lajos, miniszterek. Tehát hat r. kath. miniszterből egyetlen egy, a két protestáns miniszterből mindkettő. Vagyis: a protestáns felügyelők nagyobb mértékben gyászolták az elhunyt pápát, mint a r. kath. miniszterek, azt a pápát, azt megöltött a r. katolikusoknak, hogy protestáns temetőbe belépjenek; a ki a protestáns temetőnek nevezte; aki imádkoztatott az eretnekek kiirtásáért. Mit mondhatnak a r. katolikusok, mikor ezt a hódolatot tapasztalják az ő egyházuk előtt, — a legelőkelőbb protestánsok részéről, de mit mondhatnak a protestánsok, mikor azt a mellőzést tapasztalják saját vezetőik részéről egyházuk elveivel szemben? Rendet kell már ebben a dologban csinálni. — Lám Tisza Kálmán nem járogatott a misékre, mégsem vesztette el a király kegyét; lám a zsidókban van annyi őszinteség, hogy szintén nem járogatnak misékre, mégsem ütközik meg azon senki, ha nem látja ott őket. Vagy velem, — vagy ellenem. Itt harmadik eset nincs!

A brassói egyházmegye egyik esperesi közgyűlése összes egyházközségeire nézve kötelezőnek mondotta ki a lapunkra, mint hivatalos lapra való előfizetést — (Örömmel adunk hírt erről azért, mert tanúskodik arról, hogy ha lassan is, de mégis kezdi az olvasó közönség is, kezdik egyházaink is belátni azt, hogy ha lapot akarunk fenntartani, azt úgy erkölcsi, mint anyagi támogatásban részesíteni kötelességünk. Vajha minél több egyházmegye az ügy érdekében követné a példát.

KÜLFÖLD.

Bécsben f. hó 8-án meghalt Onno Klopp a Jansen-féle történetírásnak egyik mestere. Született protestáns volt, de politikai érzelmei következtében 1873-ban katolizált (nem tudott megbarátkozni az egységes Németországgal Oroszország vezetése alatt.) Ettől kezdve pályafutása biztosítva volt. Reánk — magyarokra — nézve Klopp személye annyiban bír érdekl. amennyiben ő lett annak idején megbízva azzal, hogy leendő királyunkat Ferencz Ferdinánd trónörököszt a világtörténelem ismeretébe bevezesse. (Furcsa világtörténelem lehetett az, a mit Jansen hű követője tanított.)

Változnak az idők! Ismeretes dolog, hogy Róma egykor a tudomány embereit, mint pl. egy Galileit exkommunikációval, kinpaddal stb. jutalmazott tudományos felfedezéseikért. — ma magának követeli Röntgent Forrásunk szerint a „De Katholiek“ — egy előkelő holland római

folyóirat ezeket írja: „Reánk, hívókra és katolikusokra nézve a Röntgen-sugarak annál érdekesebbek és fontosabbak, mert általuk nemcsak mélyebb pillantást tehetünk Istennek a természetben való titkos működésébe, hanem azért is, mert Röntgen, mint a római katolikus egyház hű fia Alberus magnus, Roger Baco . . . Kopernikus, Verulami, Baco, Kepler, Galilei, Newton, Leibniz, Ampere, Volta . . . Th. Thalmer . . . Pasteur . . . Sechi stb. mellett arról tesz tanúságot, hogy a hittel együtt a tudomány kitűnő módon járhat karöltve. (Eltekintve attól, hogy Röntgen nem igen lehetett hű fia a róm. kath. egyháznak, mert akkor házasságát nem a németalföldi protestáns Gronemeyrrel áldatta volna meg, csak Rómának önzését mutatja, ha magának akarja követelni azt és azokat, a mi és a kik az emberiség közkincesei és a kikhez — ha valakinek — úgy épen neki nincs joga, az igaz tudomány elleni gyógyithatlan ellenszenvénél fogva De sajátságosan is érinti az olvasót, ha látja, hogy pl. Roger Bacora a „csodálatos doktor“-ra, a ki elég bő mértékben részesült épen Róma részéről a tudomány martýriumában (Oxfordból hosszabb időre (10 év) Franciaországba száműzve (ca. 1257—1267) kolostori fogság (ca. 1280—1292) stb. és a ki kora, nevezetesen a klerikusok bűneinek kiméletlen ostromozásával, valamint a szentírásnak, mint minden vallási kérdésben legfőbb zsinórmértéknek és az igazság egyedüli forrásának elismertetésére irányuló sokoldalú theol. tevékenységével inkább evangélikusnak, mint rómainak bizonyult, — vagy Keplerre, a ki, mert nem akart katolizálni II. Ferdinánd által az országból kitűntetve, betegség és nélkülözés között tengette életét, vagy Galileira, ki mint sajnálatraméltó aggyastán a kinpaddal fenyegető jezsuita bíróval szemben megtagadta önmagát stb. stb., mily büszkén hivatkozik Rómának egyik lapja ma, holott pedig elegendő oka volna épen ezeket a neveket bölösen elhallgatnia, mert *difficile est satyram non scribere. Változnak az idők!*

Hoensbroech — Dansbach. Annak idején röviden érintettük lapunkban azt a komikus szerepet, a melyre Dansbach róm. kath. káplán vállalkozott Hoensbroech gróffal szemben, a mikor — ha jól emlékszem — 2000 márka lefizetésére vállalkozott, ha H. be tudja bizonyítani, hogy a jezsuita „a cél szentesíti az eszközt“-féle — elv valóban előfordul a jezsuita erkölcstanban. H. Németország négy legelső jogi fakultását ajánlotta bírának, a mitől D. úr érthető módon mit sem akart hallani. Most hogy a szájastkodó káplán elhallgatására H. bírói panaszt helyezett kilátásba D. káplán egyszerre elfogadná H. ajánlatát, de nyolc jogtanár már megköszönte azt a kétes értékű megítéltetést, hogy három D. által választott kath. úrral együtt — neveltségessé tegye magát.

Berlini protestáns körökben kínos feltűnést keltett az a körülmény, hogy a július 24-én XIII. Leóért tartott ünnepélyes requiemben a közoktatásügyi miniszterrel együtt több protestáns magasrangú tisztviselő is részt vett. A császár kath. herceggel képviseltette magát (Ugyan mi közük van azoknak a pápához? kérdik a német protestánsok és mi közük van pl. Láng vagy Darányi miniszter uraknak a pápához, kérjük mi magyarok! Vagy talán felsőbb parancsra engedelmeskedtek ott is — itt is?)

A nürnbergi újonnan kinevezett kath. lelkész Schiller felhasznál minden alkalmat, hogy a felekezeti békét hirdesse; hivatkozik e mellett érsekének hasontárgyú szavaira, de elfelejti megemlíteni, hogy ugyancsak érseke volt az, a ki alsóbbrendű papsághoz intézett latin nyelvű körlevélben, minden katolikus érzelmeinek próbakövéül a — syllabust állította oda és elfelejti, hogy minden katolikus, a ki az ő álláspontjára helyezkedik, tehát jó maga is, a syllabus átka alá esik. Tanulság ebből is a mit Chamberlein H. St. mond: „A római hierarchia hatalmas jelenségével szemben skeptikusnak, közömbösnek, halvány sympathiában vagy ép oly halvány antipathiában megmaradni — mint sok millió protestáns és millió katolikus teszi — erre csak vakság vagy szellemi gyöngeség képes. A ki ellenben megismeri az itt történőket, azt, hogy az egész emberiség jövője . . . kockán áll, annak csak egy választása van: vagy Rómát szolgálni, vagy Róma ellen küzdeni, félreállni a küzdelemből — becsstelen dolog.

Chamberlein e szavai — hát' istennek — kezdenek hova tovább nagyobb mértékben és nagyobb köröknek meggyőződésévé válni. Erről maga Róma gondoskodik legjobban. Így Ausztriában ahol a „Los von Rom“ a maga csendes, nyugodt, de annál biztosabb medrében folyik tovább. Nevezetesen Dr. Einsenkolb képviselő az a ki fáradságot nem ismerő tevékenységet fejt ki az evangélium érdekében Különösen Steier és Csehországban százakra, Grazban ezrekre menő hallgatóság előtt fejtegette a közel múltban az evangélium igazságait, Róma veszélyes voltát a családra, államra, vallásra, erkölcsre nézve és a tiszta evangéliumot, mint korunk sok égető, nehéz kérdésének egyedüli biztos megoldását. Hasontárgyú felolvasásokkal a legtöbb helyen ú. n. „családi esték“ keretében terjesztik az evangélium bajnokai a világosságot. Steijerországban különösen a főiskolai népszerű előadásokon botránkoznak meg a rómaiak, a milyeneket Grazból kiindulva számos más helyen tartanak. E kitaró munkának áldásos gyümölcsei: számos áttérés, esteli és házi istentiszteletek, evang.-imaházak és templomok építése stb. Karinthiában Mathek káplán gyilkossági kísérlete (főnöke ellen, méregkeverés,) a miért 15

évi feyházra íteltetett nagyon ártott a kath. pap ság tekintélyének; ugyanott a „Los von Rom,” a mely eddig leginkább városi körökben hódított a parasztság körébe is átesapott. Az „Unio Catholica” és különösen a „Wenzel bank” bukása nagyon felingerelte az érdekelt kedélyeket. Katholikus papok „az utóbbi idők eseményei következtében” szégyenlik, hogy a „papi karhoz” tartoznak, akadt egy, a ki kendővel takarta be nyakát, mert „nem akarom, hogy mindenki a zonnán felismerje bennem a katolikus papot. Anyám halála óta nem sirtam, most a sirásból nem fogyok ki.” (Szomorú dolog, de Róma munkálkodásának elmaradhatlan eredménye.)

Évang. lelkész — és pápa A múlt hónapban a volt badeni evang. lelkész **Schwarz G.** a mannheimi esküdszék előtt védelmezte magát 1. a kath. egyház szokásainak intézményei és 2. a pápaság szidalmazásának vádjá ellen, melyet — némelyek szerint Róma egyenes utasítására — freiburgi érsek emelt ellene. A négy és fél órai tárgyalás egyhangú felmentéssel végződött. (Protestáns meggyőződés és férfiaság győzelme volt ez Róma és seregének túlkapasáival szemben.)

A protestantizmusról a balkáni országokban ír a „Daily News” Forrásunk alapján örömmel konstatáljuk, hogy a protestantizmus itt is tért foglal. A brit biblia társulat kiadványai és az amerikai misszió által bolgár nyelvre lefordított egész biblia jótékony hatása a vallásos élet terén szemmel látható. Az orthodox egyház nem ritkán a protestáns bibliafordítást használja. A protestáns istentiszteleteket idegen vallásúak rendkívül sűrűn látogatják. Oroszország sok akadályt gördít a protestantizmus elé, ennek dacára csendesen vár és zajtalanul — de fokozatosan hódít.

— 8.

IRODALOM.

Dr. Luther Márton „Kis Káté”-jának magyarozata. Az elemi iskolák, felső- és a középiskolák alsó osztályai számára írta: **Koren Pál** békéscsabai ág. h. ev. lelkész. Harmadik rövidített kiadás. A bányai ág. h. ev. egyházkerület által iskolai tankönyvül elfogadott mű. **Ára:** erős kötésben 50 fillér — Az iskolai év közeledtével örömmel adunk hírt olvasóinknak erről a kiváló kis munkáról. Már maga az a tény, hogy aránylag rövid időn belül harmadik kiadásban jelent meg ez a kátémagyarázat, eléggé mutatja a mű használhatóságát és ajánlja lelkészeink, hitoktatóink és tanítóink figyelmébe. (Az első kiadás 1896 ban, a második 1899 ben jelent meg. A har-

madik kiadásban nem változtatott a szerző, csak kihagyások által rövidítette a második kiadást.) Szokásos felosztással 5 részben tárgyalja hitünk és életünk igazságait. A munka nyelvezete egyszerű, könnyű, magyaros. A mindennapi életből és a bibliából merített példákkal, bibliai mondásokkal gazdagon van illusztrálva. Illetékes tényezőink figyelmébe a legmelegebben ajánljuk. Tanító, hitoktató, lelkész nagy haszonnal fogja használtatni. Kiállítására erős és csinos. **Ára** csekély. A mű a szerzőnél rendelhető meg Békéscsabán.

Protestáns pap. „A zsinat tartást a mostani zavaros viszonyok között nem tartom időszűrűnek. — Nagyon ziláltak a mi állapotaink. Nem alkalmas ez a megnevezhetetlen időszak arra, hogy nagy dolgokba vágjunk. Az egyházpolitikai törvények mély sebeket vágtak egyházunk testén. Világi uraink struccpolitikát űznek. Bedugjáh fejüket a homokba. Sem látni, sem hallani nem akarnak. Minden ódiomot a szegény papság fejére zúdítanak. Azok az okai a folyvást terjedő egyháziatlanságnak. De hát uram, Teremtőm, mit csináljunk mi szegény mezei egerek, falusi papok! Elöl tűz! hátul víz! A felekezetenélküliség tönkre tette az egyházi fegyelmet s a felekezetenélküliséggel együtt járó nem adózás pedig egymásután csábítja a szegény megterhelt népet. — A megkereszteletlen gyermekek, az egyházi áldást nem kérő házaspárok száma egyre szaporodik s a mellett a reverzsalisok egyre virágznak. A hitélet egyre lazul fent, alant, egyaránt. Avagy nem erre mutat e a sok közül az erdélyi kálvinista pap leányának a reverzáalisa. Vagy mit szólunk ahhoz, hogy nemrégiben egy kálvinista főúr a katolikus templomban esküdtött hűséget kath menyasszonyának.

ÜZENETEK

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

M. L. Kívánatához képest. — **P. J.** Legközelebbi számunkban megkezdjük. Levél megy. — **K. L.** Későn érkezett. Köszönöm.

K Á P L Á N T

KERESEK.

Fizetése: teljes házi ellátás; pénzben kölcsönös megegyezés szerint.

Nagylamon, (Utolsó posta Nógrád-Szena.)

D é r e r J ó z s e f,

ev lelkész.

Pályázat.

A zólyomi ág. hitv. ev. ker. egyháznál megüresedett

hitoktató segédlelkészi

állásra pályázat hirdettetik. A hitoktató segédlelkész javadalmá egy bútorozott szobából álló lakás s évi 1200 korona fizetés; kötelességei: hitoktatás az állami elemi és ismétlő iskolában heti 9 óra s az egyházi funkcióknak a lelkészszel föl-váltva való végzése — Az állás lehetőleg szeptember 1 én elfoglalandó.

Zólyom, 1903. aug. 18.

Dr Huszagh István,
egyh. felügyelő

2-1

Blatniczky Pál,
ev. lelkész.

Pályázat

a nyiregyházi ág. hitv. evang. egyházban megüresedett

segédlelkészi állásra

Kötelességei: a lelkészek által kijelölt papi funkcióknak végzése, a községi polgári iskolában heti 4, az iparos tanonciskolában heti egy órában s azonkívül a törvénytisztelet fogházban (kéthetenként egyszer) a hitoktatás. — **Javadalom:** Két bútorozott szobából álló lakás, fűtés és világítás, 1200 korona fizetés, — s amennyiben a fent felsorolt hitoktatás külön díjazással jár s egyéb mellékjövedelem is van, mintegy 400-500 korona mellékjövedelem. — A pályázónak tótul is kell tudnia. Jelentkezések szeptember 10-ig alulirott lelkészhez intézendők. A pályázók próbára fognak meghívatni.

Nyiregyháza, 1903 aug. 10.

Májerszky Béla Paulik János

egyházfelügyelő

2-2

ev. lelkész.

Lelkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.

ISKOLAI NAPLÓK

és

MULASZTÁSI NAPLÓK,

továbbá

KERESZTELEI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI

ANYAKÖNYVEK

és

KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

MŰVEK,

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAI KÖNYVEK,

végre

ROVATOS IVEK

elkészítésére.

A megrendelt tárgyakat kívánatra bekötve szállítom.

VERES LAJOS Orosháza.

Pályázat.

A roznói államilag segélyezett ág. hitv. ev. főgimnázium

helyettes tanári állásra

pályázatot hirdet. Pályázhatnak a magyar és latin nyelvi szakon levő, protestáns vallású a tanárok és tanárjelöltek. A megválasztandó tanár a tanári létszámhoz képest heti 19-22 óra adására köteles. A helyettes tanár egy szabadságolt rendes tanár helyettesítése céljából csak 10 hónapra nyer alkalmazást az intézetnél. Fizetése: évi 1600 korona, előleges havi részletekben. A megválasztott tanár állását azonnal tartozik elfoglalni.

A szabályszerűen felszerelt folyamodványok a főgimnázium pártfogására címezve f. évi szeptember hó 5-ig bezárólag alulirott főgimnáziumi felügyelőhöz nyújthatók be.

Rozsnó, 1903. augusztus 25.

Dr. Pósch Dezső,

főgimn. felügyelő.

54. 1-1